

CASE

Competencies for a sustainable
socio-economic development

PRAKTISK GUIDE FÖR SAMARBETE MELLAN HÖGSKOLEINSTITUTIONER OCH PRAKTIKPARTNERS

1	Introduktion.....	2
1.1	Bakgrund och mål.....	2
1.2	Guidens delar	3
2	Samarbetsformer.....	4
2.1	Projektbaserade undervisningsformer	8
2.1.1	Service Learning	9
2.1.2	Deltagande forskningsprojekt	10
2.1.3	Entreprenörprojekt.....	11
2.1.4	Fallstudie i hållbar utveckling	13
2.1.5	Hållbarhetsgranskning.....	14
2.2	På fältet	15
2.2.1	Praktik	15
2.2.2	Studieresa kompletterad med fallstudie	17
2.2.3	Exkursion	18
2.3	I klassrummet	19
2.3.1	Gästföreläsning	19
	Referenser	21

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

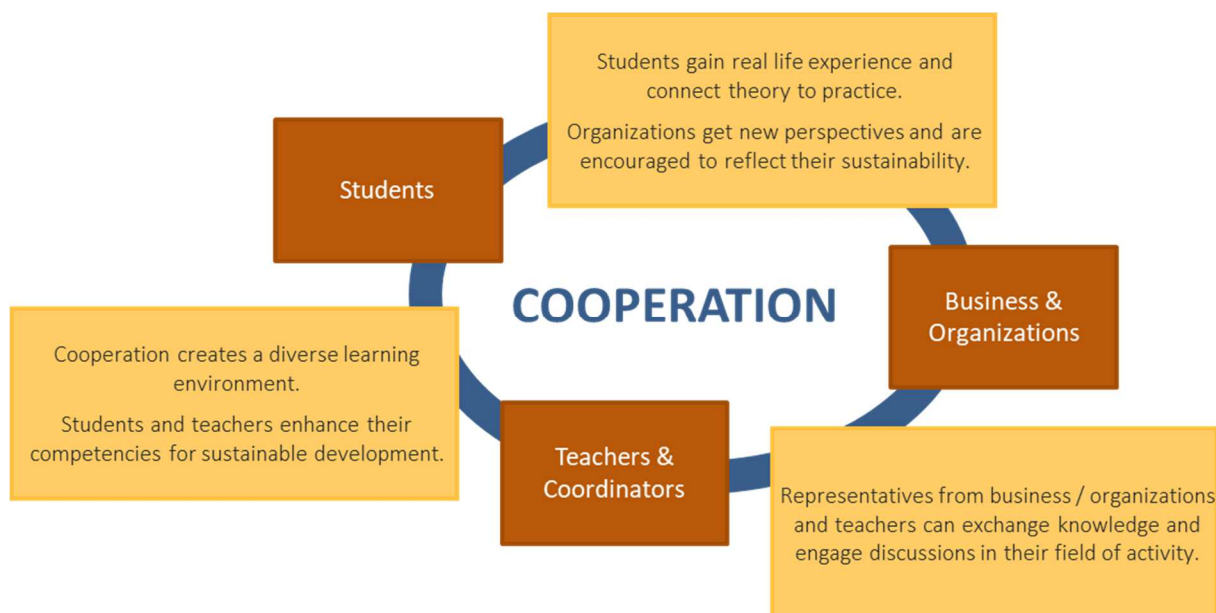
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1 Introduktion

1.1 Bakgrund och mål

För att främja ömsesidigt lärande mellan studenter och praktikpartners behöver effektiva former för samarbete inbäddade i en pedagogisk miljö. Beroende på lärandemålen, är specifika interaktioner lämpliga. Man bör sikta på de som bäst motsvarar kraven i kursen, t.ex. att ta itu med verkliga utmaningar för en hållbar affärsutveckling. Att fastställa ramarna för en sådan lärmiljö är avgörande uppgift för att nå uppsatta samarbetsmål. De kurser som har undersökts i CASE¹-projektet har visat att detaljer kring samarbetet kan utgöra en signifikant skillnad för utfallet.

Utifrån de resultat som framkommit i pilot-kurs-fasen av CASE är guidens huvudsakliga syfte att inspirera och underlätta för lärare att framgångsrikt realisera samarbete mellan studenter och praktikpartner. Guidens rekommendationer kan användas för integration av samarbete i befintliga kurser eller för utformning och utveckling av nya utbildningar. Guidens huvudmålgrupper är lärare, kursamordnare och kursledare. För potentiella praktikpartners ger guiden också stöd till beslutsprocesser, till exempel när det gäller förhandlingar om resurser inom ett företag. I samband med utvecklingen av guiden, blev det uppenbart att tre huvudaktörer behövs för ett framgångsrikt samarbete: lärare eller kursamordnare vid högskolan, studenter och företrädare för företag eller organisationer. Varje deltagare kan dra nytta av ett framgångsrikt samarbete, från kunskapsutbyte till verklighetsbaserad erfarenhet eller kompetensutveckling för ett hållbarhetsdrivet entreprenörskap, vilket exemplifieras i Figur 1.1. Erfarenheterna från de testade kurserna lyfter fram vikten av att klargöra förväntningarna hos alla samarbetspartners. Följaktligen behandlar guiden inte de olika målgrupperna på ett anpassat sätt, utan visar en helhetsbild av hur man skapar och bidrar till ett fruktbart samarbete inom utbildningsområdet.

Figur 1.1: Exempel på fördelar för medverkande parter inom utbildningssamarbeten

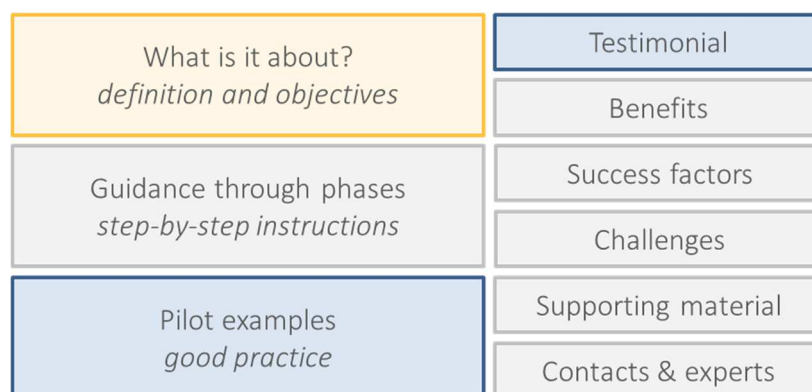
¹ Kompetenser för en hållbar socioekonomisk utveckling

I CASE-projektet har ett inkluderande arbetssätt använts för samarbetet mellan olika parter. Som ett resultat av detta framstår den gemensamma förståelsen för utbildningssamarbete på ömsesidiga inlärningsprocesser för alla parter som högst väsentlig. Parterna möts på samma nivå, som kännetecknas av respekt och öppenhet, och parterna är redo att bygga ett förhållande byggd på tillit. Detta lyfts också ganska ofta fram som positivt i testfasen av CASE. För att främja och utveckla denna förståelse och samarbetskvalitet, kan alla former av samarbete stödjas genom att erbjuda handledning eller mentorskap. Detta bidrar inte bara till ett effektivare lärande utan kan också förhindra konflikter eller ha en medlande funktion i kritiska situationer i samarbetet mellan studenter och praktikpartner.

1.2 Guidens delar

Utifrån de viktigaste målen, inspiration och stöd, erbjuder guiden omfattande information och vägledande material. Guiden följer en tydlig struktur i presentationen av respektive samarbetsformer. Beroende på komplexiteten och de undersökta kurserna inom CASE-projektet, visas tillgängligt stöd (t.ex. mallar eller kontakt med experter) enligt denna struktur. Stommen i guiden presenteras i Figur 1.2 nedan.

Figur 1.2: De viktigaste delarna i online-guiden

Den inledande delen "**Vad handlar det om?**" ger en översikt över respektive samarbetsform, inklusive en definition och beskrivning av de väsentligaste lärandemålen. Språket i guiden är generellt för att övervinna hinder mellan olika discipliner och, på en övergripande nivå, vara begriplig för personer med olika bakgrund. Dess syfte är att informera och ge orientering om olika samarbetsformer. För fyra former har videoklipp producerats, för att konkretisera innehållet, motivera och engagera viktiga målgrupper för att dessa ska kunna genomföra ett framgångsrikt samarbete genom dessa olika samarbetsformer.

Introduktionen följs steg-för-steg-instruktioner. Dessa förklarar i detalj hur man ska genomföra samarbetet, uppdelat i distinkta faser. Faserna varierar beroende på relevanta aktiviteter. Vanligtvis innefattar de tid för planering och förberedelse, en central aktivitet eller åtgärd, en fas för reflektion och kriterier för utvärdering.

Undervisningsformens attraktivitet för de viktigaste parterna i samarbetet, studenter och praktikpartners, ökas genom att lyfta fram de fördelar som normalt relateras till undervisningsformen. Speciellt för företag är det viktigt att argumentera för att investera arbetstagarnas arbetstid och eventuellt ekonomiska resurser i utbildningsaktiviteterna. Studenter letar efter kriterier för sina val av valfria kurser, specialiseringsmoduler eller ett helt masterprogram. Dessa personliga fördelar kan finnas beskrivna i kursplanen eller i läroplanen för masterprogrammet.

Att utforma processer för att integrera samarbetsformer med praktikpartnern bör inte begränsas till en teoretisk process utifrån enstaka händelser. Baserat på de praktiska erfarenheterna från de undersökta kurserna, har utmaningar och framgångsfaktorer för att förbättra genomförandet från start utkristalliserats. Några av de undersökta kurserna har utvecklats under flera år och erfarenheterna från dessa kurser bygger på en stegvis inlärningsprocess.

För att stödja implementeringen finns relevant material samlat på online-plattformen (<https://www.case-ka.eu/knowledge-platform/>) i en dedikerad del, "Stödmaterial", som är indelat i verktyg, mallar, litteratur och allmänna frågor. Den bygger på exempel på god praxis från de kurser under har utvärderats i pilot-kurs-fasen av CASE-projektet. För att ställa ytterligare frågor eller för att dela med sig av erfarenheter om genomförandet finns referenser till lärarna och andra värdefulla kontakter under "**Kontakter och experter**".

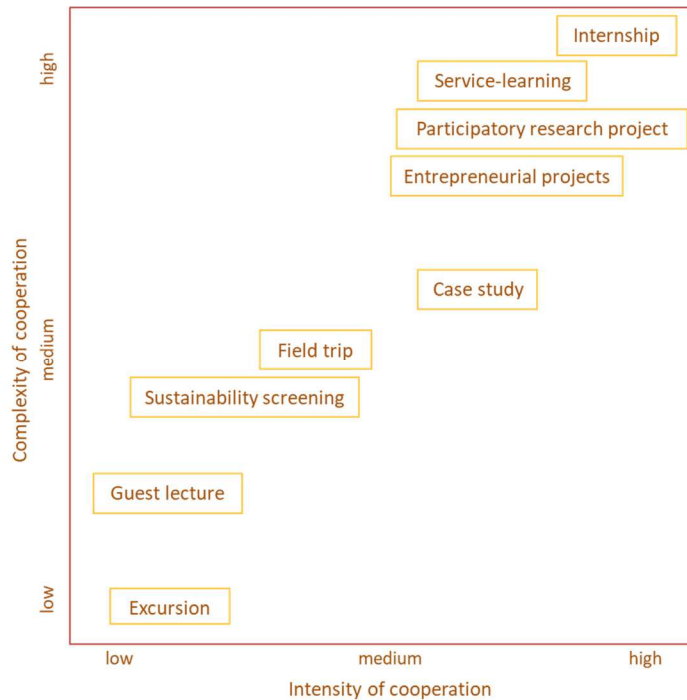
Guiden är inte enbart tänkt som en källa till information om samarbetsformer. En annan avsikt med guiden att skapa motivation för samarbete mellan lärare, studenter och praktikpartners. Presentationen av de undersökta kurserna och genomförda projekt som exempel på god praxis, ligger till grund för de informativa delarna. Insprängt i guiden finns vittnesmål från olika medverkande parter som ger sin personliga syn på hur det var att delta i de undersökta kurserna. Deras perspektiv och autentiska erfarenheter gör samarbetet mer konkret.

2 Samarbetsformer

För CASE-projektets mål, att främja kompetenser för en hållbar socioekonomisk utveckling, spelar en mångfald i lärmiljöer med samarbeten mellan teori och praktik en avgörande roll. Det pedagogiska tillvägagångssättet i masterprogrammet för hållbarhetsdrivet entreprenörskap kräver specifika typer av utbyten och utbildningsformer som motsvarar innehållet i respektive modul. Därför identifierades olika former av samarbeten utifrån de centrala aspekterna eller de övervägande delarna i kurserna och klassificerades utifrån flera kriterier. Först skapades tre grupper - projektbaserade, "på fältet" och "i klassrummet" - vilka beskrivs längre fram i kapitel 2.

För det andra var formerna relaterade till deras intensitet och komplexitet i samarbetet. Denna uppgift kommer huvudsakligen från utvärderingen av de undersökta kurserna och varierar beroende på vilket sätt de genomförts på och med vilken kvalitet samarbetet uppnådde. Figur 2.1 ger en uppfattning var man ska placera in de olika formerna.

Figur 2.1: Undervisningsformer i förhållande till samarbetets komplexitet och intensitet

De mest intressanta resultaten kan hänföras till kompetenser för hållbarhetsdrivet entreprenörskap (<http://www.case-ka.eu/competencies/>). Utvärderingen av kurserna pekade på inläringssituationer där i synnerhet utvecklingen av specifika kompetenser främjades. Dessa observationer tillåter en grov fördelning av de aktuella samarbetsformerna mellan olika kompetensfält. En allmän regel kan emellertid inte härledas från denna kartläggning, eftersom inläringssituationerna i hög grad beror på många faktorer som till exempel den specifika utformningen av kursen eller de berörda personerna. Tabellerna 2.1 - 2.5 ger exempel på respektive kompetensområde och beskriver hur specifika samarbetsformer och innehåll i kurserna bidrar till att förbättra och utveckla olika kompetenser.

Tabell 2.1: Främja utvecklingen av systemisk kompetens inom ramen för samarbetet

Undervisningsformer	Lärandesituationer som främjar systemkompetenser
Service Learning	Förbättrad förmåga att hantera komplexitet. Studenterna kunde navigera i komplicerade och förvirrande situationer och utvecklade förmågan att hantera informationsunderskott.
Entreprenöriella projekt	Genom att använda verktyget Business Model Canvas och genom att testa antaganden om affärsmodellen för studenternas hållbara affärsidé, lärde sig studenterna att se helheten och insåg att alla delar behövs för ett framgångsrikt företagande (t.ex. produkter eller tjänster, potentiella kunder och deras behov).
Deltagarinriktat forskningsprojekt	Ttvärvetenskapligt tänkande och agerande främjas för att gemensamt skapa medvetenhet mellan studenter från olika vetenskapsområden och praktikpartner.
Fallstudie i hållbar utveckling	Att arbeta med en komplex, hållbarhetsinriktad uppgift kräver interaktion med olika intressenter. Därmed lär sig studenterna att hantera olika synpunkter och konflikter.

Praktik	Studenternas ökar sin förmåga att analysera komplexa verklighetsanknutna problem, utvärdera svåra situationer och ta itu med motsägelser och osäkerhet.
Exkursion	Lära sig om komplexa frågor och deras kopplingar till varandra. Till exempel skapades medvetenhet om det inbördes sambandet mellan hållbarhetsutmaningar.
Gästföreläsare	Genom interaktion med gästföreläsaren får studenterna ett brett utbud av erfarenheter från omvärlden och lär sig att verkligheten är mer komplex än teorin.

Tabell 2.2: Främja utvecklingen av kompetenser för förutseende inom ramen för samarbetet

Undervisningsformer	Lärandesituationer som främjar kompetenser att förutse händelser
Service Learning	Att lära sig att planera för att mildra företagets framtida påverkan. Studenterna var bättre på att bedöma eventuella förändringar och deras inverkan på omgivningen.
Entreprenöriella projekt	Studenterna lärde sig att arbeta med och förstå risker på ett djupare plan. Även om de fortfarande är medvetna om riskerna, ser de möjligheter och lär sig att tänka nytt och annorlunda.

Tabell 2.3: Främja utvecklingen av normativ kompetens inom ramen för samarbetet

Undervisningsformer	Lärandesituationer som främjar normativ kompetens
Service Learning	Att utveckla mod och förmåga att ställa kritiska frågor till partner. Att bygga en känsla av ansvar och att vara ärlig mot partner om upplevda problem. Att lära sig om framtida arbetsliv och vikten av en bra balans mellan arbete och fritid. Att utveckla en förståelse för vad som är meningsfullt för en själv och för samhället.
Entreprenöriella projekt	Studentgruppernas gemensamma mål att bidra till en positiv, samhällsekonomisk påverkan genom deras företagsidé visar att normativ kompetens ligger till grund för entreprenörsintentionerna. Studenter sökte samarbete istället för konkurrens (kooperativt tänkande), till exempel när deras idé baserades på principen om en cirkulär ekonomi.
Deltagarinriktat forskningsprojekt	Lära sig att agera enligt egna värderingar när det gäller skillnader mellan företagets attityder och sin egen förståelse.
Hållbarhetsgranskning	Att lär sig hur man hanterar olika dilemman inom hållbarhetsområdet, särskilt relaterat till affärspraxis. Inspiration erhöles från företag, vilka fungerade som förebilder. Inse att det ofta finns ett gap mellan akademisk kunskap och verklighet.
Praktik	Studenter tillämpade kritiskt tänkande och lärde sig att ifrågasätta komplexa begrepp.
Exkursion	Kritisk reflektion över tidigare teoretiska kunskaper och antaganden uppmuntrades. Studenterna utvecklade en kritisk attityd och blev mer självreflekterande som ett resultat av de erfarenheter som rollmodellerna delade med sig av.

Gästföreläsning	Studenter ges möjlighet att diskutera viktiga frågor i en respektfull men kritisk miljö.
-----------------	--

Tabell 2.4: Främja utvecklingen av strategiska kompetenser inom ramen för samarbetet

Undervisningsformer	Lärandesituationer som främjar strategiska kompetenser
Service Learning	Lära sig hur man startar ett projekt, och göra avväganden mellan frihet och förutbestämda ramar. Tillämpa lösningsorienterat tänkande, t.ex. förhålla sig till tvetydiga krav och sammanfatta idéer till ett fungerande affärskoncept. Planera och arbeta produktivt och självständigt. Åtgärdskompetens, vara tydlig gentemot partnern för att kunna fokusera på ett konkret projekt och dess genomförande. Att göra misstag kan vara en speciell lärandeupplevelse.
Deltagande forskningsprojekt, Praktik, Studieresa kompletterat med fallstudie, gästföreläsning	Tillämpa teoretiska kunskaper i både ett vetenskapligt och en praktisk kontext inom studentprojekt. Koppla ihop vad man teoretiskt lärt sig om hur saker och ting fungerar i omvärlden.
Deltagande forskningsprojekt	Studenter planerade och genomfört ett deltagande forskningsprojekt relaterat till en verklig hållbarhetsutmaning för partnern i en ny miljö (utveckling av forskningsfrågor, forskningsupplägg, insamling och analys av data).
Fallstudie i hållbar utveckling	Projektledningskunskaper främjas. Studenterna får stor frihet vid utformningen av sitt projekt, bestämmer problemdefinition, begränsningar och därefter planerar och driver de projektet på egen hand.
Hållbarhetsgranskning	Studenterna kunde knyta teori från kursen till ett verkligt bolag, vilket fördjupar deras förståelse för hur hållbarhetsfrågor hanteras i praktiken. Studenterna lärde sig att skaffa relevant information (från årsrapporter, hemsida, intervju), hur man grundligt undersöker ett företag (affärsplan, operativa nivåer etc.) och hur företagets hållbarhetsprestanda kan utvärderas.
Praktik	Studenter planerar och realiserar sitt projekt i samarbete med en praktikpartner och tar samtidigt ansvaret för projektets hela livscykel från idé till realisering. I denna process hanterar de komplex information i en verklig lärandesituation, tränar sin problemlösande kompetens (t.ex. förmåga att reflektera, analysera och lösa eventuella nya problem). Vidare utvecklade projektarbetet studenternas tid- och projektledningskunskaper och förbättrade i allmänhet sin handlingskompetens och lösningsorienterade tänkande.
Gästföreläsare	Genom att studenterna har fått ett brett utbud av upplevelser från omvärlden, kan de koppla ihop sina egna idéer direkt till gästföreläsarnas berättelser.

Tabell 2.5: Främja utvecklingen av interpersonella kompetenser inom ramen för samarbetet

Undervisningsformer	Lärandesituationer som främjar interpersonella kompetenser
Service Learning, Entreprenöriella projekt, Deltagande forskningsprojekt	Att arbeta i tvärvetenskapliga grupper kräver att man kan relatera till olika disciplinära perspektiv, vilket utvecklade studenternas samarbetsförmåga. Studenterna lärde sig att acceptera olika åsikter och idéer, samordna olika tillvägagångssätt och tillämpa ett respektfullt och uppskattande tillvägagångssätt i blandade arbetsgrupper. I samarbete med en partner kan studenterna träna och förbättra sina kommunikations- och samarbetsförmågor.
Service Learning	Hantera grupprocesser. Uppleva både den positiva och den negativa sidan av gruppdynamik. Interkulturell inläring: studenterna arbetade i kulturellt blandade arbetsgrupper. Förstå ramarna för samarbete och ha rätt saker i fokus. Lär sig om olika roller och dynamiken i ett företag. Interaktionen med intressenter gav en förståelse för människors bakgrund och varför de agerar som de gör.
Entreprenöriella projekt	Genom nära samverkan med sin externa handledare lärde sig studenterna att utveckla färdigheter i att navigera i nätverk och hur nätverk kan vara uppbyggda.
Fallstudie i hållbar utveckling	Genom att erfarenheterna och förståelsen för yrkesutövare och lokalbefolkning var i fokus för undersökningen, interagerade studenterna med ett brett urval av samhällsaktörer, samlade in uppgifter och fick nära insikter i deras arbete.
Exkursion	Exkursioner främjade studenternas personliga och emotionella engagemang.
Gästföreläsare	Genom att knyta nya kontakter och att hantera olika åsikter och synpunkter, främjades kommunikations- och diskussionsförmågan. Studenterna lärde sig att ha samtal på en personlig nivå och bidra till diskussioner på en abstrakt nivå.

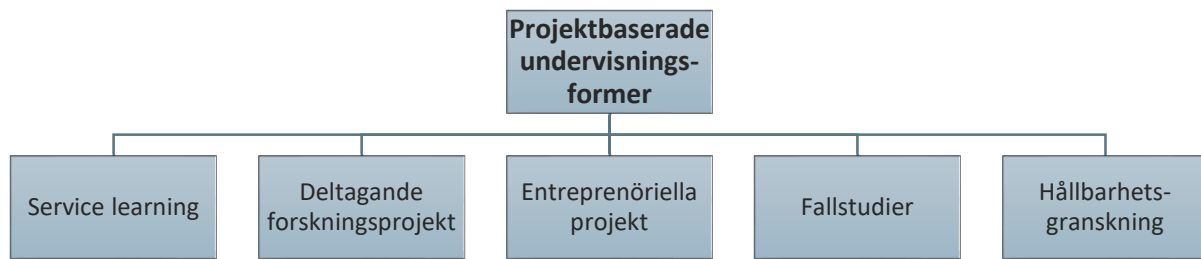
2.1 Projektbaserade undervisningsformer

De starkt tvärvetenskapliga formerna för samarbete bygger främst på projektbaserat lärande med syfte att förstå ett specifikt problem och skapa realistiska lösningar. Denna inlärningsmetod, beskrivet av A. Wiek et al. (2014), tillskriver läraren rollen som handledare, vilken ger vägledning och är ett verktyg för att genomföra en professionell projektledning. Ett ytterligare kännetecken för samarbetsformer i denna kategori är problemorienteringen i lärprocessen. Studenterna arbetar främst i tvärvetenskapliga grupper, vilka idealiskt är sammansatta med deltagare från olika universitet. Det är deras uppgift att formulera problemet och att söka relevant information för att utveckla lösningar på problemet (Dobson & Tomkinson, 2012). Samarbetsformerna visar ganska hög komplexitet på grund av det intensiva samarbetet med samtidigt fokus på ett omfattande innehåll och ambitiösa metoder.

Kategorin projektbaserade former består av följande typer av samverkan: Service Learning, deltagande forskningsprojekt, entreprenöriella projekt, fallstudie för hållbar utveckling och hållbarhetsgranskning (Figur 2.2: Projektbaserade undervisningsformer).

Figur 2.2: Projektbaserade undervisningsformer

2.1.1 Service Learning

Service Learning eller lärande genom engagemang är en av de mest lovande metoderna för främjande av utbildning för hållbar utveckling (ESD), men även entreprenörutbildning (EE). Det är en alternativ undervisningsmetod där studenterna konfronteras med verkliga problem och försöker hitta lösningar i samarbete med partners som kommuner, icke-statliga organisationer och företag.

Studenterna lär sig hållbart entreprenörskap och utvecklas genom att delta i konkreta projekt där de möter samhällsbehov som leder till personliga erfarenheter, i en akademisk lärmiljö där de kan reflektera över sina handlingar.

Fas 1 - Planering

Samverkan med kommuner, icke-statliga organisationer eller företag kräver välorganiserade förberedelser. Individuella samråd för att introducera syftet med och utformningen av samarbetsformatet Service Learning med projektpartnern är avgörande. Konkreta exempel på projekt, uppgifter och eventuella effekter av Service Learning-projekt bidrar till att bättre kunna förstå, planera och genomföra projekt i praktiken.

Viktigast är att skapa en inkluderande atmosfär, som bygger på förtroende och kontinuerlig feedback mellan alla inblandade parter. Vara öppen för olika organisatoriska infrastrukturer, resurser och tidsramar som kan finnas mellan praktikpartners och föreläsare. Försök att kommunicera öppet och bädla för olika grader av engagemang i lärandeprocessen.

Fas 2 - Förberedelse

Bjud in studenter, yrkesutövare och universitetspartners till ett kick-off-event som uppmuntrar till en inkluderande, öppen atmosfär i början av kursen. Studentgrupper (4–5 personer) och partners lär känna varandra och diskuterar sina bakgrunder liksom partnerernas utmaningar. Se till att det finns lämpliga lokaler för möten under alla projektfaserna och erbjud handledning för att främja en kritisk dialog mellan studenter och partners. I klassrumssessioner ska vetenskapliga och icke-vetenskapliga perspektiv integreras för att främja samverkan för att skapa ny kunskap.

I Service Learning projekt utmanas ofta studenterna eftersom de måste utveckla projektets mål, vilket kolliderar med traditionella pedagogiska begrepp som ofta är inriktade på kunskapsreproduktion. Idealt sett finns det en rimlig balans mellan projektutmaning, strukturering och tillräckligt med utrymme för studenternas egna erfarenheter.

Fas 3 - Åtgärd

Projektarbetets innovativa potential och kreativitet uppmuntras av tvärvetenskapliga grupsammansättningar i samverkan med tillförlitliga partners, under ledning av en lärare. Regelbundna

möten mellan studenter och intressenter - helst på partners arbetsplats - rekommenderas och stimulerar studenternas engagemang under projektarbetet. Ett sådant oberoende arbetssätt gör det möjligt för studenterna att tillämpa och testa akademisk kunskap i arbetslivet. Loggboksanteckningar kan vara ett stöd för kontinuerlig reflektion kring projektupplevelserna.

Fas 4 - Reflektion och utvärdering

För att kunna avsluta projekten måste tillämpningen, lärandeprocessen och resultaten av projekten presenteras. Ett publikt event, som involverar alla intressenter, hjälper studenterna att sprida resultatet av sina projekt till en vidare målgrupp. Kritisk reflektion och öppna diskussioner är centrala delar av avslutningsevenet.

Slutligen ska studenten lämna in projektresultaten skriftligt tillsammans med ett diskussionsunderlag för sitt projekt. Utvärdering av process och utveckling av projektet genomförs så att utvärderingen möter deltagarnas behov och önskemål, organisationsgruppens erfarenheter, föreläsare och, särskilt viktigt, Service Learningpartnern. Särskilt värdefullt är kontinuerlig medverkan av partners under en längre period, eftersom alla intressenter blir mer erfarna och genomförandet av undervisningsformen blir mindre komplex.

"Dessa projekt är de som skapar värde, inte bara för dina studier utan också bortom dessa. Du kan prova, testa dina färdigheter, bli introducerad i arbetslivet och utveckla dina egna projekt." Masterstudent i social design, Högsolan för tillämpad konst, Wien

---

Fördelar

- Skapa påverkan genom engagemang
- Glad och kreativ arbetsmiljö
- Främja innovativ potential genom visionärt tänkande

Framgångsfaktorer

- Designprojekt för verklighetsbaserad tillämpning
- Försäkra sig om interaktiva och kreativa projekt
- Skapa projekt med synlighet

Utmaningar

- Hitta en balans mellan tillämpning och lärande
- Brist på insyn och på kommunikation
- Hantera gemensamma förväntningar
- Förmåga att hantera misstag

2.1.2 Deltagande forskningsprojekt

Deltagande forskningsprojekt kan vara en mycket lämplig kursform för att stärka tvärvetenskapligt lärande och för att utforska samhällsbaserad forskning. Idén kommer från behovet av mer ansvarsfull forskning och utveckling och tar upp den dubbla utmaningen att göra "bra" forskning och arbeta med partners utanför den akademiska världen för att motsvara forskningsbehov som de anser relevanta.

Samtidigt möjliggör detta undervisningsformer studenter att få (ibland för första gången) forskningskompetens, t.ex. att utveckla forskningsfrågor, att välja ett lämplig forskningsupplägg och att tillämpa forskningsmetoder som intervjuer, deltagande observation, skriva för forskningstidskrifter, etc. och utveckla sin personliga kommunikationsförmåga.

Det övergripande målet för formen är att främja ansvarsfull forskning i nära kontakt med samhällsbehov och att bidra till lokal och regional hållbar utveckling.

Fas 1 - Förberedelse

Som förberedelse för det senare projektarbetet får studenterna teoretisk inmatning till ansvarig, deltagande forskning och innovation samt mer allmänt om hållbar utveckling och tvärvetenskap.

Denna serie teoretiska kursenheter avslutas med presentation av aktuella hållbarhetsrelaterade utmaningar av de lokala projektpartnererna.

Fas 2 – Forskningsprojekt

Först måste studenter välja en specifik utmaning att arbeta med. Därefter arbetar de i team tillsammans med den lokala samarbetspartner där de kan tillämpa sin teoretiska kunskap som erhållits om forskningsprocesser. Regelbunden kommunikation och samarbete med projektpartnern stöder deltagande tillvägagångssätt och gör det märkbart.

Fas 3 – Sista presentation

I ett gemensamt seminarium i slutet av kursen presenterar studentgrupperna sina projektresultat för partnererna. Detta ger möjlighet till feedback från både perspektiv, övning och teori.

"Ingen ville besvara vårt frågeformulär, men när en distriktschef bad om detta, fungerade det plötsligt." Student, Universitetet i Vechta, Tyskland

Fördelar	Framgångsfaktorer	Utmaningar
<ul style="list-style-type: none"> • Förbättring av problemlösningskompetenser • Erbjudna lösningar på partnerproblem • Lära sig att hantera frustration • Öka studenternas medvetenhet om företaget • Etablera relationer för framtida samarbete, t.ex. praktik eller uppsatsskrivning • Erbjudna företagen insikter i universitetsvärlden • Nya, konkreta idéer för affärlivet 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenter och partners lär känna varandra på ett tidigt stadium • Lärarna erbjuder kommunikationsstöd genom guider och erfarenhet • Tydliga riktlinjer för samverkande företag • Tillhandahålla material för deltagande och ansvarsfulla forskningsmetoder • Ömsesidigt förtroende mellan studenter och partners 	<ul style="list-style-type: none"> • Att som student bli bemött på ett seriöst sätt av partnern • Att tillhandahålla genomförbara lösningar på partnerproblem • Auktoritär inställning hos partnern • Studenter saknar erfarenhet av att interagera med allmänheten i samband med forskning • Tid är en knapp resurs i forskningsprocessen • Studenternas brist på auktoritet gentemot partnerns anställda

2.1.3 Entreprenörprojekt

Att utveckla en idé till en affärsmodell är grundkonceptet för ett entreprenörprojekt. I ett entreprenörprojekt kan studenterna få uppleva vad det innebär att bli entreprenör i en skyddad, lekfull men realistisk miljö. I interdisciplinära arbetsgrupper strävar de efter att ta sig an verkliga problem på ett affärsmässigt sätt. Under denna inkubationsprocess följs de av experter som mentorer eller handledare. Formen gör det möjligt för deltagarna att bestämma om de tar sin idé till ett förverkligande eller bara ser kursen som en värdefull, lärandeupplevelse.

Fas 1 - Planering och förberedelse

Definiera behörighetsvillkoren för studenterna - ett kriterium är t.ex. en specifik idé, som ett arbetslag kan arbeta med. Genom ett motivationsbrev som uttrycker deltagarens idé eller intresseområde gör att noggrant urval av deltagare kan uppnås. Integrering av yrkesverksamma kan göras genom att välja ut relevanta personer i ditt nätverk eller genom att samarbeta med en extern partner som ger stöd till start-up företag, t.ex. en inkubator. Formen kan variera beroende på tillgänglighet, aktivitetsområde, plats och kan inspireras av t.ex. gästföreläsningar eller exkursioner.

Fas 2 – Startfas

Startfasen är avgörande för hela gruppens atmosfär och dynamik. Börja helst med en kick-off aktivitet som för samman deltagarna och lyfter fram de aktuella idéerna. Det är nu det är läge att förtydliga vad man skall utgå från och vad man ska sikta på. För kursens slutmål finns det flera alternativ: en lönsam affärsmodell (minimikrav), en solid affärsplan, en dokumenterad prototyp eller ett detaljerat förslag till finansiering. Genom att lämna den vanliga universitetsmiljön i 3–5 dagar för att arbeta t.ex. i ett landsbygdsområde lyfts uppmärksamheten och fokuserar på entreprenörsprojektet. Förutom att intensifiera lärandeprocessen, skapar ett sådant "Start-up läger" en speciell atmosfär, bygger förtroende och stärker deltagarnas engagemang.

Fas 3 - Affärsutveckling

Vägen från idé till företag kännetecknas av en iterativ utvecklingsprocess. Business Model Canvas av Osterwalder och Pigneur (2010) är ett populärt verktyg för att stödja denna process. I Sustainable Business Model Canvas av Ambros och Schmitz (2015) har den ursprungliga modellen utökats genom att integrera ekologiska och sociala aspekter.

Studenter arbetar samtidigt med alla delar av affärsmodellen, tar hänsyn till relationer och bevara sammanhållningen och fokus. Denna holistiska syn på affärsverksamhet inkluderar reflektioner över ekologiska och sociala konsekvenser av verksamheten. Dessa kan analyseras och demonstreras med hjälp av CASE Sustainability Performance Tool eller input-output-outcome-impact (iooi) –metoden².

Att testa hypoteserna i affärsmodellen är ett viktigt steg. Beroende på tillgängliga resurser görs en verklighetskontroll i form av korta intervjuer eller prototyper. En prototyp är ett småskaligt exempel på den tänkta produkten och/eller tjänsten. De testade aspekterna utvärderas för att förbättra affärsmodellen.

Fas 4 - Affärsplanering

En funktionsduglig affärsmodell skall vara minimieresultatet av ett entreprenörsprojekt. Potentiellt kan det följande steget vara att omvandla modellen till en mer detaljerad och operativ affärsplan. I enlighet med affärsmodellens element ingår vidare konkreta milstolpar, en solid finansiell planering och en tydlig kommunikationsstrategi.

Fas 5 - Slutpresentation

Kursens höjdpunkt är vanligtvis den slutliga presentationen. Den synliggör alla ansträngningar och erbjuder en möjlighet att få feedback från en bredare publik. Därför är en publik aktivitet den perfekta lösningen, även för att locka externa gäster (t.ex. investerare) och potentiella framtida medverkande.

"Studenterna inser att entreprenörskap är emotionellt. Det handlar inte bara om att beräkna siffror eller se om det är lönsamt." Lärare, Göteborgs universitet

---

---

² Metoden att mäta social påverkan utvecklades av Riess, Birgit (ed.) (2010). Using the iooi Method to Plan and Benchmark Corporate Citizenship, Bertelsmann Stiftung.

Fördelar

- Upptäcka, utvärdera och realisera innovativa affärsidéer
- Främja entreprenöriella tankesätt
- Lära sig att förstå och hantera risker
- Främja kreativitet och resurshushållning
- Smittsam entusiasm mellan studenter och handledare

Framgångsfaktorer

- Inriktning mot genomförande av studenternas egna idéer
- Kreativitetsbefrämjande "Open space" lärande inom tydliga ramar
- En mångfald av kunskap och kompetens bland partners och handledare
- Samarbetspartners entreprenörsanda

Utmaningar

- Matcha studentprojekt med relevanta samarbetspartners
- Fastställa kursbegränsningar och aktiviteter utanför kursmålen
- Förankra hållbarhet och relaterade begrepp
- Integrera ett "Start-up läger" (Flera dagar utanför universitetsområdet)

2.1.4 Fallstudie i hållbar utveckling

Formen *fallstudier i hållbar utveckling* utvecklades av professor Roland Scholz (t.ex. Scholz et al., 2006) och bygger på tvärvetenskapligt projektarbete, vilket tar upp relevanta och komplexa samhällsproblem i ett lokalt, fördefinierat sammanhang. Varje år väljs en ny plats för fallstudien. Genom att arbeta i tvärvetenskapliga grupper, identifierar och avgränsar studenterna ett specifikt aktuellt miljöproblem i fokusområdet, vilket de därefter kartlägger och analyserar med lämpliga forskningsmetoder, t.ex. intervjuer och undersökningar. Studenterna får stor frihet i att utforma sitt projekt. I tio veckor planerar, grupparbetar och utvärderar de sitt projekt baserat på de problem som identifierats i nära samarbete med myndigheter och andra relevanta intressegrupper. Studenter tillför erfarenheter och kompetenser från sina olika utbildningar, medan handledare från akademien bidrar med ämneskunskap.

Formatet gör det möjligt för studenterna att inte bara att få tvärvetenskaplig kunskap, de får också värdefulla erfarenheter av att interagera med olika aktörer och intressegrupper i samhället. Studenterna får tillämpa projektledningskunskaper, utvärdera olika typer av kunskaper och arbete på ett oberoende, självreglerande sätt. Dessutom ger formen studenterna möjlighet att arbeta intensivt med begreppet hållbar utveckling i ett lokalt sammanhang, som behandlar fenomenens möjligheter och utmaningar både i teori och praktik. Studenterna får en avancerad och kritisk förståelse av begreppet hållbar utveckling som ett komplext fenomen och som ett strategiskt verktyg.

Fas 1 - Planering

Identifiera ett ämne för tematiskt och geografiskt fokus för fallstudien. De medverkande studenterna bör komma från olika discipliner och bilda grupper om tre till fyra personer.

Fas 2 - Start

Först genomför studenterna litteraturstudier och deltar i inledande föreläsningar om den teoretiska bakgrunden.

För det andra anordnas en exkursion till det område som studeras. Studentgrupperna identifierar och avgränsar ett specifikt problem som de vill ta itu med.

Fas 3 - Projektutveckling

Under en bestämd period planerar, genomför och utvärderar studenterna ett projekt baserat på de problem som identifierats i nära samarbete med relevanta intressegrupper, såsom myndigheter, företag, icke-statliga organisationer och medborgare.

Fas 4 - Reflektion och utvärdering

Varje student för en personlig projektdagbok under hela processen för att dokumentera hans/hennes arbetsförlopp för sig själv och inom gruppen.

Arbetet skall resultera i en skriftlig rapport som presenteras muntligt och diskuteras i slutet av kursen. Beroende på det valda ämnet, kan en ytterligare presentation, t.ex. på en relevant konferens, vara en möjlighet.

"Vi lämnade över information till en av våra samarbetspartner om att de har en möjlighet som de inte var medvetna om. Om det kommer att fungera, skulle det göra mig väldigt glad. "Masterstudent, miljövetenskap, Göteborgs universitet

Fördelar

- Arbeta med konsultliknande hållbarhetsinriktade uppdrag
- Skaffa sig erfarenhet med att interagera med ett brett urval av intressegrupper
- Möjlighet för lärare att utveckla och förbättra sin handledarkompetens
- Karriärmöjligheter och kontakter
- Lära sig att definiera ett problem och projektets fokus och begränsningar

Framgångsfaktorer

- Studenterna får frihet att designa sina projekt
- Exkursion som introducerar området för studenterna
- Lärare som handledare i stället för som experter
- Studenterna skaffar sig fördjupad kunskap om lokala utmaningar innan de fattar beslut om projektet

Utmaningar

- Partners höga förväntningar på studenternas kommunikationsförmågor
- Handledning för att hjälpa studenterna att hantera problem och stress
- Hantera mångfald och skillnader i förkunskaper hos studenterna i inledningen
- Skaffa resurser för en högkvalitativ, ämnesövergripande kurs

2.1.5 Hållbarhetsgranskning

Hållbarhetsgranskning bygger på en fallstudie som gör det möjligt för studentgrupper att undersöka och utvärdera hållbarhetsprestanda för ett mellanstort till stort företag. Företag från olika sektorer engageras (t.ex. energi, transport, bostäder, tillverkning, konsultverksamhet) så att studenterna kan maximera sitt sammanlagda lärande.

Fas 1 - Förberedelse

Studenterna förbereds för uppgiften genom flera workshops där de blir bekanta med olika rammar och verktyg som kan vara användbara för bedömning och analys av hållbarhetsprestanda.

De studerar hållbarhetsutmaningarna i den bransch där företaget verkar och, i ett första steg, samlar företagsdata med hjälp av allmänt tillgänglig information.

Fas 2 - Intervjuguide

Baserat på de utmaningar som identifierats och insamlad företagsinformation, förbereder studenterna sedan en intervjuguide inför sitt på förhand arrangerade möte med företagets VD, hållbarhetsansvarige eller miljöchef.

Innan intervjun genomförs, presenteras intervjuguiden i klassen, vilket gör att studenterna kan få feedback och kan förbättra sina frågor.

Fas 3 - Prestandaanalys och resultat

Efter intervjun analyserar studenterna företagets hållbarhetsprestanda och förbereder förslag till förbättringar.

Resultaten av undersökningen sammanfattas i en rapport som presenteras både i klassen och för företagets representant på plats.

"Det var väldigt inspirerande att se företag som verkligen har implementerat de tre dimensionerna av hållbarhet i sin strategiska agenda." Student, Göteborgs universitet

Fördelar

- Studenterna lär sig att skaffa relevant information
- Lära sig hur man hanterar hållbarhetsdilemman
- Skaffa sig kunskaper i utvärdering i företags hållbarhet
- Reflektions- och upplysningsprocess för företag
- Bekräftelse på resultaten av företagets interna undersökningar

Framgångsfaktorer

- Noggranna förebereelser inför granskningen
- Förhandsval av företag
- Tidsramar på företaget för frågor
- Transportlösningar för avlägsna företag

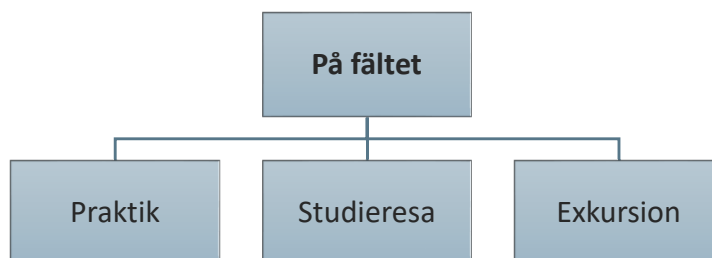
Utmaningar

- Skaffa sig ett kritiskt perspektiv på hållbarhetsutmaningarna för företagets branscher
- Överbrygga språkhinder (utländska studenter)

2.2 På fältet

Nästa kategori av samarbetsformer är högre utbildningar som kännetecknas av en miljö där en avsevärd tid är förlagd utanför den vanliga omgivningen som föreläsningssalar. Deras huvudsakliga syfte är att inte bara tala om, utan också visa på och lära känna praktikpartnerns verksamhetsformer. Tvärvetenskapliga lärandemöjligheter är viktiga eftersom närheten till "verkligheten" vanligtvis erbjuder en känsla av ökad äkthet. Företrädare för samarbetsorganisationen agerar i sin "naturliga" arbetsmiljö och kan därmed fördjupa studenternas erfarenheter. En möjlig olägenhet kan vara en lägre beredskap att öppet kunna reflektera över sitt arbete.

Tre olika samarbetsformer bygger på erfarenheter inom fältet: praktik, studieresa kompletterad med fallstudier samt exkursion, Figur 2.5: Undervisningsformer.

Figur 2.3: Undervisningsformer

2.2.1 Praktik

Praktikformen |avser former som ger praktiska erfarenheter eller utbildning inom ett visst yrkesområde och ska hjälpa till att knyta ihop teori och praxis. Praktik kan i stor utsträckning användas inom olika tematiska områden och ger dessutom utmärkta möjligheter att stärka samarbetet med partners. Det övergripande målet kan därför beskrivas som tvåfaldigt: 1. Praktikplatser syftar till att skapa verkliga lärandemöjligheter där studenterna kan skaffa sig en mängd användbara färdigheter och få en orientering om vad deras framtida verksamhetsområde kan vara; 2. Från praktikplatsens perspektiv kan målen vara att erbjuda utbildning till en eventuell framtida arbetskraft, att engagera sig i unga och motiverade personer och helst tillägna sig en inställning till lärande av institutionen/organisationen själv där praktikanterna ses som personer med nya idéer och nya sätt att se på rutiner eller processer.

Praktik erbjuder därför verkliga erfarenheter och möjligheten att fördjupa kunskapen inom en organisation - från start-up till etablerade företag. Praktikformen är praktisk och handlingsorienterad. Praktiken kan antingen genomföras i ett block, från några veckor upp till sex månader, eller de kan genomföras intermittent, några timmar eller dagar per vecka, parallellt med föreläsningar eller seminarier under terminen.

Utmaningen är att koppla ihop akademisk kunskap med de praktiska erfarenheterna. Studenter ska kunna tillämpa de teoretiska kunskaper som de fått under sina universitetsstudier samtidigt som de upplever utmaningarna och förutsättningarna i praktiken.

Fas 1 - Planering

Definiera urvalskriterier för praktikpartnern (t.ex. start-up företag) och börja rekognosera efter partners, med tanke på variation. Konsultera partnererna i samband med utformningen av kursen för att på bästa sätt integrera deras förväntningar i kursupplägget. Planera tillräckligt med tid för att attrahera studenterna efter att ha träffat partnererna. Väl förberedda, främjande kampanjer i t.ex. sociala medier eller nyhetsbrev hjälper till att hitta "rätt" deltagare, speciellt när man strävar efter att blanda discipliner från olika universitet. Studenterna måste ansöka genom att skicka ett motivationsbrev, curriculum vitae (CV) och vilken partner de föredrar.

Fas 2 - Förberedelser

Partnern måste hitta en lämplig utmaning med tydligt definierade uppgifter, ansvarsområden och roller i samband med informationen. Målsättningen är att få fram konkreta resultat i slutet. Att matcha organisationspartnerns behov med studenternas (helst som grupper om 2–5 studenter) profiler är ett viktigt steg. Båda får en omfattande genomgång av förväntningar och procedurer. Dessa två aspekter är av avsevärd betydelse för praktikens framgång. En rekommendation är att underteckna ett sekretessavtal för partnerns skydd.

Fas 3 - Start

Ett vanligt start-event (t.ex. "kick-off") för samman partners och studenter. De matchande paren lär känna varandra och företrädarna från organisationerna gör sitt slutgiltiga val baserat på men inte begränsat till samordnarens förslag.

Fas 4 - Praktik

Under praktiken är en överenskommelse mellan respektive studenter och samarbetspartner om arbetsvillkoren - som arbetstid och ersättning - avgörande. Närvaron på arbetsplatsen och formerna för kommunikation måste klargöras. Idealiskt sett finns en ansvarig kontaktperson som är tillgänglig för frågor. Regelbundna möten och en stödjande (inte föreläsande) attityd hos partnern kommer att förbättra samarbetet och så småningom resultaten.

Ett halvtidsmöte för alla deltagare möjliggör en presentation av delresultat, utbyte av lärdomar och erfarenheter, reflektion och därmed ömsesidigt lärande. Teambuilding och hantering av konflikter kan vara relevanta frågor.

Fas 5 - Slutpresentation

Att dela resultat, erfarenheter och lärdomar kan underlättas genom att organisera en slutligt (publikt) event. Alla projekt som realiserats under praktikperioden presenteras och idealt deltar organisationens kontaktperson med ett utlåtande om projektresultatens relevans. Dessutom kan en presentation ske hos partnerorganisationen. Att utfärda ett certifikat belönar studenterna för sitt engagemang och kan fungera som dokumentation till studentens CV.

"Vår organisation drar nytta av det välutvecklade och professionellt genomförda projektet som studenterna erbjöd." Partner, Social Association, Vechta, Tyskland

Fördelar

- Nya idéer, innovativa metoder och lösningar för organisationer
- Få professionell inblick i näringslivet
- Hantera praktiska hinder och ta ansvar för projektets genomförande
- Konkreta resultat

Framgångsfaktorer

- Ett urval intressanta och relevanta organisationer
- Omfattande information till studenter och partners
- Studenternas öppenhet och nyfikenhet
- Partner som åtar sig att lägga tid och engagera sig i projektet

Utmaningar

- Hitta kreativa och problemlösande uppgifter (inte enbart administrativa)
- Matcha studenternas profiler med partners krav
- Se till att studenterna planerar sin tid
- Erbjud betalning eller högskolepoäng för att belöna studenternas arbete

2.2.2 Studieresa kompletterad med fallstudie

En studieresa är en resa med en grupp studenter till en plats bort från vanliga miljöer. Syftet med studieresan är att ge insikter och direktupplevelser med verklighetsnära aktiviteter i tematisk överensstämmelse med den besökta platsen. I denna undervisningsform kompletteras studieresan med en fallstudie. Detta är inte bara en passiv exkursion för att titta på intressanta platser, utan en lärandemöjlighet som kräver tidigare teoretiska insatser, aktivt deltagande och interaktion på själva platsen, följt av reflektion över vunna erfarenheter. Studenterna får sålunda teoretiska insikter, som de inser att de kommer att behöva använda sig senare av i praktiken. Därefter får de praktisk erfarenhet vid tillämpning av teorin under förberedelserna, genomförandet och genom att reflektera över de enskilda fallstudierna.

Fas 1 - Förberedelser

Teoretisk kunskap, som är relevant i sammanhanget, bör ges i form av ett för-seminarium eller som korta kurser. Det kan innebära obligatoriska läsuppgifter och, idealt, reflektioner över de ämnen som tas upp innan studenterna konfronteras med de verkliga förhållandena. Inför fallstudierna bildar de grupper på 3–5 personer och kan välja mellan ett urval tillfrågade företag.

Fas 2 - Aktiviteter under studieresan

På plats bör studenterna först få en orientering om och kunskap om de lokala förhållandena. En eller flera representanter för värdorganisationen presenterar sig och delar med sig av sina erfarenheter.

I nästa steg förbereder studentgrupperna sig och därefter genomför de sina fältstudier. Efter att ha förberett egna forskningsfrågor, utformar de lämpliga metoder för att få fram relevanta data och intervjuer och tematiskt inriktad fältundersökning. De lär sig att skapa kontakt, skriva en rapport och interagera på ett kulturellt korrekt sätt.

Fas 3 - Presentation och rapport

I slutet av kursen presenteras resultaten av fallstudierna och sammanfattas i en rapport. Företrädarna för samverkansorganisationerna - som partner till studenternas forskning - bör bjudas in till den slutliga presentationen. Ett eventuellt resultat av fallstudien kan vara ett antal rekommendationer till organisationen.

"Förberedelserna före den personliga interaktionen med företagen är avgörande för studenterna så att de kan vara tydliga med vad de vill lära sig." Lärare, Masaryk University, Brno, Tjeckien

Fördelar

- Starkt inspirerande effekt på studenterna
- Äkta erfarenhet
- Företag blir forskningspartners
- Möta studenter från olika kulturella bakgrunder är berikande
- Reflektion över eget arbete och dess innebörd i ett bredare sammanhang
- Kritiskt och innovativt tänkande främjas

Framgångsfaktorer

- Entusiastiska och väl förberedda partners
- Avsätta tillräckligt med tid för samarbete och diskussioner med partners
- Noggranna förberedelser för studieresan (läsuppgifter, reflektioner och fokus på fallstudien)
- Enkla och flexibla arrangemang mellan partners och universitet

Utmaningar

- Noggranna förberedelser för studieupplägget
- På något sätt vara inblandad i partners verksamhet
- Respektfull och långvarig relation med partners
- God organisations- och tidsplanering

2.2.3 Exkursion

En exkursion är en resa med en grupp människor, i detta fall för utbildningsändamål. Som undervisningsform erbjuder det alternativa lärandestrategier för studenter, vilket ger variationer som är till nytta för både studenter och lärare.

Exkursioner till pionjäer, företag eller start-up företag inom hållbarhetsdrivet entreprenörskap kan mer specifikt hjälpa studenterna att förstå betydelsen av en hållbar ekonomi och behovet av alternativa ekonomiska strategier. Undervisningsformen gör det möjligt för studenter att lära känna olika exempel på hållbarhetsdrivet entreprenörskap i en konkret, verklighetsnära miljö. Studenter kan diskutera erfarenheter med entreprenörer om de utmaningar och möjligheter som pionjärerna står inför i den framväxande hållbara ekonomin. Entreprenörer kan fungera som förebilder som ger verklighetsnära återkopplingar genom sina praktiska exempel. Studenterna lär känna hållbara entreprenörer inom olika områden och lär sig av deras metoder. Exkursioner till pionjäer kan dessutom ge en praktisk introduktion till och illustration av inter- och tvärvetenskapliga undervisnings- och lärandemetoder. För att få optimal nytta av undervisningen, måste emellertid resultatet av exkursionen integreras i det aktuella utbildningsprogrammet.

Fas 1 - Planering

Beroende på syftet med exkursionen väljer man noggrant lämplig tid på året och längd på exkursionen för att få optimal nytta av aktiviteten. Tänk på säsongrelaterade tidsbegränsningar på partners plats. För större mångfald, besök olika partners, för att få mer djupgående insikter, planera för en längre vistelse på en plats (upp till flera dagar). Förtydliga möjligheterna till ömsesidigt lärande mellan partnerorganisationen och studenterna. Definiera de involverade aktörerna (t.ex. anställda), formen (t.ex. diskussion) och sätt en tidsram med respekt för inblandande partners behov och möjligheter.

Tänk på transportbehov och, om nödvändigt, boende i förväg.

Fas 2 - Förberedelse

Kontextuell teoretisk kunskap kan ges i form av ett pre-seminarium eller korta kurser. De kan innehålla läsuppgifter och reflektioner över de ämnen som tas upp innan studenterna konfronteras med de verkliga förhållandena.

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Fas 3 - Exkursionsaktiviteter

Lär först känna platsen t.ex. genom en rundtur och presentation av den lokala värden. Att ta del av koncept, aktiviteter och erfarenheter ger värdefulla insikter innan man börjar diskutera eller har någon annan form av utbyte. Idealt får studenterna möjlighet att delta genom att medverka i workshops eller aktiviteter. På så sätt kan studenterna ge feedback och ta in olika perspektiv utöver den besökta organisationen.

Fas 4 - Reflektion

Vid slutet av eller efter exkursionen bör det finnas tid för reflektion. För att förstärka upplevelsen kan man välja ett skriftligt format.

"Det var verkligen intressant och berikande att träffa lantbrukarna och höra om deras erfarenhet i den genuina miljön på gården, där vi kunde se hur allting fungerar." Masterstudent, Miljövetenskap, Masarykuniversitetet, Brno, Tjeckien

---

Fördelar

- Möjlighet att få ta del av partnerns arbete med studenterna
- Kritisk reflektion över tidigare teoretisk kunskap och antaganden
- Lära om olika tekniker, processer, villkor och konsekvenser
- Personligt och emotionellt engagemang

Framgångsfaktorer

- Förkunskaper om och erfarenhet av partnern är ett plus
- Samarbetspartnerns och de anställdas öppenhet
- Ordna transporter tillräckligt långt i förväg
- Möjlighet att uppleva intryck med alla sinnen (visuellt, sensoriskt, lukt etc.)

Utmaningar

- Exkursionens längd tillräckligt lång för studenterna
- Exkursionens längd blir hanterbar för partnern
- Schemalägga exkursionen till den mest intressanta delen av året (t.ex. ekobyar på sommaren)
- Organisatoriska ansträngningar för längre exkursioner (på flera dagar)

2.3 I klassrummet

När möjliga samarbetsformer i klassrummet undersöktes, fokuserades utvärderingen på kurser som ger ett tvärvetenskapligt perspektiv genom att bjuda in gästföreläsare och talare som externa experter. Även om det är den minst komplicerade formen av samarbete, tillåter det fortfarande ett viktigt, ömsesidigt utbyte mellan studenter och praktikpartner. För att mötet ska upplevas som lyckat är det lämpligt med en förankring i en kurs, en noggrann förberedelse och en efterföljande reflektion är avgörande.

2.3.1 Gästföreläsning

Inbjudan av experter eller gästföreläsare är ett samarbetsformer som kan underlätta tvärvetenskapligt lärande och är vanligtvis enkel att genomföra. När det gäller hållbarhetsdrivet entreprenörskap kan gästerna komma från hållbarhetsdrivna företag, start-up företag eller inkubatorer. Gästföreläsare ger en viktig pedagogisk upplevelse för studenter baserat på föreläsarnas verkliga livserfarenheter. Studenter får ta del av gästföreläsarnas insikter och perspektiv inom specifika områden. Undervisningsformen kan göra det möjligt för studenter att interagera med professionella aktörer i formella och informella situationer. Genom diskussioner främjas interpersonell kompetens och kommunikativa färdigheter. Gästföreläsarnas bidrag kan vara i form av en enda föreläsning, en föreläsningsserie (t.ex. under en viss period som en månad eller en termin) eller workshops (med olika längd enligt de specifika behoven. Till exempel kan en hel workshop ge mer tid för interaktion och praktiska övningar än en ganska kort workshop om 1–2 timmar). En annan fördel är den koppling som

studenterna kan göra mellan vad de lär sig i sina läroböcker och de erfarenheter som gästföreläsaren delar med sig av. Studenterna skapar därmed viktiga samband mellan vad de har lärt sig och omvärlden.

Fas 1 - Planering

Beroende på kursens övergripande utformning, fastställs ramarna för integrationen inklusive urvalskriterierna för gästföreläsarna. Ett val av personer som bygger på lärarens personliga kontakter fungerar snabbt men kan vara begränsande. En blandning av beprövade och nya lärare rekommenderas för att överbrygga denna klyfta.

Fas 2 - Förberedelse

Noggrann förberedelse av upplägget är nödvändig för att dra full nytta av potentialen med denna undervisningsform, trots sin relativa enkelhet. En omfattande förhandsinformation till gästföreläsarna om kursen och kursmål är nyckeln till tydliga förväntningar och skapar en fruktbar grund för samarbetet. Ett fördjupande tillvägagångssätt är att låta gästföreläsarna delta redan i kursens designprocess. Studenterna bör informeras om gästföreläsarens personliga bakgrund för att de skall kunna förbereda sig tillräckligt för kursmomentet. Idealt sett förbereder studenterna sig för gästföreläsningen genom att läsa utvalda texter.

Fas 3 - Gästföreläsningmomentet

För att optimalt utnyttja gästföreläsarens kunskaper och erfarenheter kan denne bli ombedd att ge feedback på studentarbeten under sitt besök. Detta bör kommuniceras i förväg och tillräcklig tid måste avsättas för detta.

Utbytet mellan studenterna och gästföreläsarna kan främjas genom det avsätts speciell tid för en viktig diskussion. Relevanta frågor bör förberedas av studenterna i förväg, särskilt när de är av kritisk natur.

Fas 4 - Diskussion och reflektion

Efter gästföreläsarens besök, behövs tid för reflektion för att koppla ihop utfallet av gästföreläsningen med det akademiska perspektivet på kursens ämnesinriktning.

---

*"Jag lärde mig att tvivel och osäkerhet är en del vardagen och att du kan lära dig att hantera det."
Student, Free University of Bozen-Bolzano, Italien*

Fördelar

- Förbättra förmågan att tänka kritiskt
- Studenterna kopplar ihop sina egna idéer med gästföreläsarnas bidrag
- Gästföreläsarna kommer i kontakt med unga, motiverade personer
- Personliga kontakter med lärare är uppskattade av gästföreläsarna
- Praktisk kunskap överförs till en yngre generation

Framgångsfaktorer

- Minimerad byråkrati genom undervisningsformens låga komplexitet
- Interaktiva inslag uppmuntrar studenterna att delta aktivt
- Tillgång till gästföreläsarna för återkoppling, frågor och diskussioner
- Flexibilitet hos lärarna för gästföreläsarnas behov

Utmaningar

- Undvika överlappningar genom gästföreläsarens bidrag till ämnet
- Balanserad fördelning mellan föreläsarinslag och diskussion
- Gästföreläsarens tillgänglighet för studenterna före och/eller efter kursmomentet
- Läraren skall vara beredd att gripa in om det blir nödvändigt

Referenser

Dobson, H. E., & Tomkinson, C. B. (2012). Creating sustainable development change agents through problem-based learning. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 13(3), 263–278. <http://doi.org/10.1108/14676371211242571>

Osterwalder, A. and Pigneur, Y. (2010). *Business Model Generation: A handbook for visionaries, game changers and challengers*. Hoboken, New Jersey: John Wiley and Sons.

Scholz, R., Lang, D.J., Wiek, A., Walter, A.I., Stauffacher, M. (2006). Transdisciplinary case studies as a means of sustainability learning - Historical framework and theory. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, Vol. 7 No. 3, pp. 226-251.

Wiek, A., Xiong, A., Brundiers, K., & van der Leeuw, S. (2014). Integrating problem- and project-based learning into sustainability programs. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 15(4), 431–449. <http://doi.org/10.1108/IJSHE-02-2013-0013>

